

וכן פרש הרמב"ם את משנתנו. ולרב יוסף, אפשר שפוסל ואפשר שאינו פוסל (עפ"י קרן אורה). ולהלכה – זר שמלח לא פסל (רמב"ם; לקוטי הלכות).

ב. קומץ המנחה טעון מלח (וכל קרבן מנחתך במלח תמלח). השירים אינם טעונים.
י"א שלכתחילה מולחים הכל. ויש חולקים.

לבונה, אף זו הבאה בפני עצמה – טעונה מלח. וכן: מנחת כהנים, מ' כהן משיח, מ' נסכים, אימורי כל הקרבנות ואברי העולות, בין עולת בהמה בין עולת העוף – כולם טעונים מלח. דם ונסכים – אינם טעונים מלח (מנחתך – יצאו אלו שאינם דומים למנחה, שאין אחרים באים להם חובה).

הרמב"ם כתב שהמתנדב יין – מולחו (וע' במפרשים).

עצים – המתנדב להביא עצים מסוימים למזבח; לדברי רבי טעונים מלח, שהם כקרבן גמור. ולחכמים – אין טעונים.
קטורת; לחכמים שבברייתא (כא) – טעונה מלח. ולר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא – אינה טעונה (שאינה דומה למנחה, שזו במזבח החיצון וזו בפנימי).
הלכה כחכמים.

ג. המשותף למנחה ולאברים – אחרים באים חובה להם – עצים. ואין לומר כשם שמנחה באה עמה לבונה לחובה, כך הדם בא עמו נסכים – שאף אם ננקוט שהנסכים באים בגלל הדם ולא בגלל האימורים, מ"מ אין זה דומה ללבונה שבאה עם המנחה בכלי אחד; עולים לאשים; קרבים רק במזבח החיצון; חיבים עליהם משום נותר, טמא, מעילה; שניהם דבר מאכל שרגילים למלחו (עתוס).
המשותף למנחה ולדם – שניהם 'מתירים'; נפסלים בשקעה"ח. (שניהם אין חיבים עליהם משום פיגול מפני שהם 'מתירים'. עפ"י גמרא לעיל יד; תוס').

ד. המתנדב עצים – מביא שני גזירים. כאשר נדר להביא עצים מסוימים, שאמר: 'הרי עלי להביא עצים אלו' (תוס'), לדברי רבי הרי זה כקרבן מנחה, וטעונים מלח והגשה, וכן טעונים קמיצה (רבא), ועצים אחרים עמם (רב פא). ואם הקריבן בחוץ – חייב. ויש בהם מעילה (תוספתא שקלים, ג).
וכן צריכים ימין וקידוש כלי (תוס'). ויש בהם דין פיגול לאחר שנקמצו, כשאר דברים שיש להם מתירים. וחיבים עליהם משום טומאה [למ"ד בזבחים לד], לרבי (תוס' להלן כא. ד"ה יצאו).
ולדברי חכמים אינם כקרבן ממש ואין נוהגים בהם כל אלו.
פסק הרמב"ם כחכמים שאין בהם מליחה (וע' מל"מ איסור"מ ו,ג; ברכת הובח להלן פה; צ"ק ומנחה טהורה שם).

דף כא

לד. האם אסור מהתורה לאכול דם באופנים דלהלן:

- א. דם שבושל.
- ב. דם שהומלח.
- ג. דם שהוקפא (= שהוקרש).
- ד. דם בהמה טמאה.

שאלות ותשובות לסיכום – מנחות ח"א

א. אמר זעירי אמר רבי חנינא: דם שבישלו אינו עובר עליו (כי תלה הכתוב איסורו ביכולת כפרתו, ודם שבישלו נפסל למזבח).

כתבו בתוס' שמשמע מפרש"י שלמסקנא אם הדם צלול (= נוזלי), הגם שבישלו – עובר, ולא אמרו אלא בשנקרש ע"י הבישול (ודינו כמפורט להלן). וכן כתב ב'חדושי הרשב"א'. וכן כתבו בדעת הרמב"ם. [ואף לענין נתינה על המזבח, כל שהוא נוזלי – כשר אפילו להזאה. עפ"י לקוטי הלכות]. ואילו התוס' ועוד ראשונים חולקים וסוברים שאין חילוק בדבר אלא כל דם שבישלוהו באור, אין בו איסור דאוריתא. וכן נחלקו הפוסקים להלכה.

ב. דם שנמלח כשיעור מליחה (כדלהלן) – הרי זה כמבושל, אבל משהו מלח אינו מוציא מתורת דם וחייבים עליו.

ג. בתחילה חילקו בין דם שהוקפה על ידי האור שאינו חוזר לקדמותו, להוקפה ע"י החמה שחוזר לקדמותו. והקשו מדברי רבי יוחנן שכיון שנדחה מהכשר כפרה על המזבח, נדחה לעולם ופטורים עליו. וחילקו עפ"י דברי רב חסדא בין דם חטאות פנימיות שהוקרש, שנדחה מלכפר מפני שאינו בטבילה והזאה, לדם חטאות חיצוניות שלא נפסל שהרי ראוי ל'לקיחה ונתינה', שעל דם זה חייבים עליו (וכל שכן דם חולין). ורבא (וי"ג: רבה) חולק וסובר שבכל אופן חייבים על אכילתו הואיל וראוי לכפרה בקרבנות אחרים. הלכה כרבא דבתרא הוא (כ"מ ברמב"ם ועוד; ליקוטי הלכות). מדובר שבתהליך קרישתו ע"י האור או החמה לא הגיע לדרגת בישול, שאם כן הלא דינו כדם מבושל.

ד. דם של בהמה טמאה – חייבים עליו. כן אמר רב פפא, הואיל וראוי לכפר בטהורים. [אם הוא נוזלי – משנה ערוכה היא לחיוב (ע' גליון הש"ס). ורב פפא אמר אפילו בקרוש. ולכאורה אפילו רבי חנינא מודה בדם בהמה טמאה, וצ"ע מה חידש ר"פ (חזו"א כג, ז)].

לה. א. אברי הקרבן שצלאם והעלם על המזבח – האם הקטרתו הקטרה?

ב. דם שנקפה, האם ניתן לקיים בו מצות מתן דמים למזבח?

א. אמר רב יהודה: אברים שצלאן והעלן, אין בהם משום 'ריח ניהוח'. אבל שם הקטרה – יש (אבני נזר חו"מ נט).

ב. דם שנקפה; בחטאות חיצוניות כשר ליתנו על המזבח, ובחטאות פנימיות פסול, כנ"ל.

א. מסתבר שאפילו חזר ונמחה, כיון שנדחה נדחה (תורת הקדשים; חזו"א מנחות כג, ח).

ב. בשאר הקרבנות שדינם בזריקה צ"ע אם מועיל בדם שנקפה (חזו"א).

ג. צריך עיון מדוע הרמב"ם השמיט כשרות דם שנקפה בחטאות חיצוניות (חזו"א). ובחדושי הגרי"ז מובא בשם הגר"ח שאינו ראוי לזריקה עד שיומס.

לו. א. איזה מלח נצרך למליחת הקרבנות?

ב. מהו שיעור המליחה הנצרך למליחת הקרבנות ולהכשר בשר בקדירה?

ג. היכן היה נתון המלח בבית המקדש?

ד. האם יש 'מעילה' במלח שבמקדש?

ה. האם מותר לכהנים להנות ממלח ההקדש לצרכיהם?

ו. המתנדב זבח או מנחה – האם מביא מביתו מלח עצים ולבונה, או שמא באים משל הציבור?

א. מליחת הקרבנות נעשתה במלח סדומית (ולא תשבית מלח – מלח שאינו שובת, שנפלט מן הים בכל ימות השנה. והוא מלח חזק שאינו נפטר מיד (הערוך). לא מצא מלח סדומית – מביא מלח איסתרוקנית (היוצא מן הקרקע בידי אדם, והוא דק ממלח סדומית), וגם מחוצה לארץ (תקריב מכל מקום). [ואפילו בשבת ואפילו בטומאה, בקרבן ציבור. תקריב].

ואין כשר למלוח במי מלח (כגון מוריס. עפ"י רש"י).

מסתבר שגם בדיעבד כאילו לא מלח (זבח תודה).

שאר סוגי מלחים כגון מלח לימון וכדו' – ע' אבני נזר או"ח תקלב; שבת הלוי ח"ב כד כו.

ב. שיעור המליחה; מביא האבר ונותן עליו מלח וחוזר והופכו ונותן עליו מלח. וא"צ ליתן יותר. וזהו השיעור הנצרך להכשר הבשר בקדרה [וי"ג: לצלי].

ושיעור המליחות בזה, כל שאינו נאכל מחמת המלח ללא הדחה (ר"ת). וכתב הרשב"א (בתשובה רסה, והובא בב"י יו"ד בכ"מ) שזהו לכתחילה, למלוח מכל הצדדים, אבל יש כח במלח להפליט גם מצד אחד. וכן הכריע בתשב"ץ (ח"א סט), דלא כמשמעות הרמב"ם שאף בדיעבד אוסר (וע"ע אגרות משה יו"ד ח"א כה).

נתן מעט מלח, אפילו משהו – קיים מצות מליחת הקרבן, שהרי לא השבית מלח (עפ"י רמב"ם. וכן הוכיחו מדברי הגמרא לענין דם. וי"מ בזה מה שאמרו 'תקריב' – כלשהו).

ג. בשלשה מקומות המלח נתון; בלשכת המלח – משם נטלו למלוח עורות הקדשים.

התוס' כאן פרשו (עפ"י משנת מדות) שהיו מולחים את העורות בלשכת הפרוה. והיה המלח מאוחסן בלשכת המלח הסמוכה לה, וממנה לקחו לבית הפרוה למלוח. ויש סוברים שהמלח היה נתון גם בלשכת הפרוה, ואף היא היתה מכונה 'לשכת המלח' (עפ"י תו"י יט.).

על גבי הכבש – שם מולחים את האברים.

ע"ג המזבח – לקומץ ללבונה לקטורת ולעולת העוף (שהמלח שע"ג הכבש היה מתלכלך בדם האברים. והעוף בגלל היותו צורך מעט מלח, לכך מלחוהו במלח שעל המזבח. מפרשים).

ד. מלח שעל גבי האבר, יש בו מעילה כאבר עצמו (והקרבתם לפני ה' והשליכו הכהנים עליהם מלח והעלו אותם עלה לה'), אבל המלח שע"ג הכבש והמזבח (הנופל שם כשמוליחין האברים. רש"י) – אין מועלין בו. וכן המלח שבלשכת המלח – אין בו מעילה.

ה. שנינו, בית דין היו מתנים על המלח שהכהנים נאותים ממנו, מהמלח שבלשכת המלח. ואמר שמואל: דוקא לצרכי קרבנם הותר, הן להקריבם הן לאכילתם הן לעיבוד עורות המוקדשין שהיו זוכים בהם, אבל לאכילת חולין, אפילו חולין הבאים לצורך אכילת הקדשים [כדי שיהו נאכלים על השובע] – אסור.

ו. מלח ועצים היו באים משל ציבור (שהוקשו העצים והאש למזבח – הבא משל ציבור (כב.), ובמלח דרשו גזרה שוה מפרשת לחם הפנים). לבונה – מתוך ביתו (ונתן עליה לבנה – והביאה...), וכן דין הנסכים.